

ISLAM I MUSLIMANI U BUGARSKOJ

Bugarska je jedna od balkanskih zemalja na jugoistoku Europe, pala pod osmansku državu 1396. i ostala u njenom sastavu sve do 1878, kada je na poznatim Berlinskim ugovorima osnovana Bugarska. U vrijeme osnivanja države u Bugarskoj je živjelo oko trećina Turaka. Nakon toga u Balkanskim ratovima Bugarska se proširila na štetu Osmanske države da bi 1908. godine bila osnovana kraljevina. U Prvom svjetskom ratu Bugarska je bila saveznik Njemačke i nakon poraza teritorij države je smanjen. U Drugom svjetskom ratu Bugarska je ponovo bila na strani Njemačke i po drugi put poražena. Godine 1960. izglasan je u bugarskom Parlamentu zakon o popisu pučanstva u kojem je muslimanima ultimativno naređeno da svoja imena promjene u bugarska, u protivnom moraju napustiti zemlju. Pod prisilom u Tursku se u nekoliko dana iselilo preko 300.000 muslimana turskog nacionalnog porijekla. Turska je žestoko protestirala, ali se stanje nije bitno promijenilo jer je Bugarska bila članica Varšavskog pakta, a Turska NATO saveza. Situacija se promijenila tek nakon pada komunističkog režima.

Islam je stigao na Balkan polovicom osmog stoljeća hidžre, tijekom nadiranja goleme osmanske vojne sile. Osvojili su grad Plovdiv 1363. godine, a zatim Sofiju 1385, da bi zauzeli cijelu zemlju 1393. godine. Osmanlije su ostali u Bugarskoj više od pet stoljeća. Krajem 19. stoljeća a nakon Rusko-Turskog rata, u kome je Turska poražena veliki dio Bugarske je dobio autonomiju i konačno 1908. godine proglašena je kraljevina Bugarska. Godine 1909. u Istanbulu je zaključen sporazum o poštivanju prava Turaka u Bugarskoj, nakon čega zemlja ulazi u Prvi, a zatim i u Drugi svjetski rat, a nakon toga pada pod komunistički utjecaj. Pritisak od strane bugarskih vlasti prisilio je brojne Turke da napuste zemlju i odsele se u Tursku.

U Bugarskoj živi prema službenom popisu pučanstva iz 2001. godine 966.978 muslimana ili 12,2% od ukupnog broja stanovnika. Muslimani čine brojne nacionalnosti i etničke skupine i to slijedeće:

1. Muslimani turskog etničkog porijekla 612.818
2. Muslimani Romi bugarskog porijekla 112.945
3. Muslimani naturalizirani Bugari 77.712
4. Muslimani Pomaci 71.978
5. Muslimani Romi porijeklom iz balkanskih zemalja 23.298
6. Muslimani etnički Bugari 18.623
7. Etnički Tatari 5.800
8. Etnički Arapi državljanima Bugarske 4.710
9. Muslimani istočnog romskog porijekla (Aškalije) 2.456
10. Muslimani Romi Felaši 1.463
11. Muslimani etnički Makedonci 1.020
12. Muslimani Albanci 876

13. Muslimani Čerkezi 512

14. Muslimani Kurdi 190

Većina muslimana su sunnije zahvaljujući prije svega službenoj osmanskoj politici prema vjerskom opredjeljenju. Međutim u Bugarskoj ima i oko 80.000 ši'a i to pripadnika različitih grupa kao što su Bektašije, Elfije, Kezelbašije. Uglavnom su nastanjeni u gradovima Razgradu i Slivnu i Turakanu. Većina ši'a su prijelaznici na islam iz pravoslavlja. Pretpostavlja se da su prešli na islam kako bi izbjegli progone osmanske vlasti. Za dokaz navode da su pripadnici sekte Kezelbašije i do danas zadržali neke kršćanske običaje kao što je primjerice Dan zahvalnosti kada se jede kruh i vino koje je prema kršćanstvu krv i tijelo Ise alejhis-selam. Umjesto vina pripadnici ove sekte piju sok zvan *nebiza*.

Od vjerskih organa i organizacija u Bugarskoj postoje slijedeće:

1. Muftiluk na čelu s glavnim muftijom
2. Vrhovni islamski savjet (sabor)
3. Humanitarna organizacija za kulturne poticaje
4. Vjeronauk u mesdžidima

Zanimljivo je napomenuti da unatoč spomenutom broju muslimana od skoro milijun, u Bugarskoj nema ni jedna medresa u kojoj bi se spremali kadrovi za imame i muallime, niti ima vjeronauka u osnovnim i srednjim školama. Umjesto toga koledž sveučilišta el-Ezher organizira u Bugarskoj tečajevе za izobrazbu imama i muallima.

Što se tiče političkog života on je razvijeniji od vjerskoga. Muslimani Bugarske imaju svoju stranku po nazivom DPS za slobodu i prava. Stranka je liberalnog opredjeljenja i članica je međunarodnog liberalnog pokreta. Ova stranka je osnovana 1990. s ciljem da zaštiti prava i slobode muslimanskih manjina u Bugarskoj.

U Bugarskoj je za vrijeme osmanske vlasti bilo 1200 džamija. U Sofiji postoje tri džamije, od kojih je jedna pretvorena u crkvu, druga u muzej, a treća je zatvorena jer je imam umro. Samo je jedna džamija otvorena za vjernike. Do sada ni jedna džamija nije sagrađena. U poznatom pokušaju bulgaliziranja muslimana u zemlji je zabranjeno 1500 mekteba u kojima su djeca obučavana u vjeri i 1300 mjesta na kojima se obavljao namaz. U Bugarskoj je dugo vrijedio zakon da se džamija zatvara za vjernike nakon smrti imama.

Nakon pada komunističke vlasti muslimani kroz političke i društvene organizacije nastoje poboljšati vjerski položaj. U tijeku je izgradnja četiriju srednjih vjerskih škola i Fakulteta za islamske studije u glavnom bugarskom gradu. Do sada se u Bugarsku vratilo oko 150.000 muslimana koji su bili protjerani iz zemlje za vrijeme komunizma.

Za bugarske muslimane predstavlja teškoću velikih broj nacionalnih i etničkih grupa, nedostatak imamskog kadra, velika neukost muslimana i naravno neprekidni pritisci od strane bugarskih vlasti. Na žalost ni

Pravoslavna crkva se ne ponaša u duhu međuvjerskih odnosa pa nastoji islam prikazati kao opasnost po zemlju.

U glavnom bugarskom gradu postoji jedina džamija otvorena za vjernike koju je sagradio veliki neimar Sinan kao vakuf Bani-paše 1576. godine kao nijemi svjedok velike osmanske imperije koja je vladala ovom zemljom više od pet stoljeća.

Džamija Ibrahim-paše u Razgradu

Sjedište Muftiluka Bugarske u Sofiji

Buyuk džamija u centru Sofije pretvorena u muzej

Džamija u Alanitsi